

**ΕΡΓΑΣΙΑ Κ.Π.Α.
ΤΗΣ
ΑΘΑΝΑΣΙΑΣ ΛΥΚΟΓΙΑΝΝΗ**

ΤΑΞΗ: Γ΄2

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
κ. Γ. ΠΑΠΑΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ**

ΣΧΟΛΙΚΟ ΕΤΟΣ: 2023-2024

ΟΙ ΜΙΚΡΑΣΙΑΤΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΥΠΟΔΟΧΗ, ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΗ, ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΝΤΟΠΙΟΥΣ,
ΑΙΤΙΑ ΚΑΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ, ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΖΩΗΣ

Με βάση τη σειρά ντοκυμαντέρ από την εκπομπή « Η Μηχανή του χρόνου» σχετικά με την μικρασιατική προσφυγιά, διαπιστώνουμε ότι με την καταστροφή του 1922 και τον ερχομό των προσφύγων στη χώρα μας, δημιουργήθηκε μία κατάσταση πραγματικά χαοτική με πάμπολλα προβλήματα που κλήθηκαν να αντιμετωπίσουν οι πρόσφυγες με το που πάτησαν το πόδι τους στο ελληνικό έδαφος. Η κατάσταση αυτή και η αρνητική αντιμετώπιση που βίωσαν από τους γηγενείς αναμφισβήτητα συνιστούν μια ξεκάθαρη μορφή ρατσισμού με όποιες συνέπειες αυτός συνεπάγεται.

Με τη μικρασιατική καταστροφή του 1922:

- Ενάμισι εκατομμύριο άνθρωποι σκοτώθηκαν (σφαγιάστηκαν, κήκαν, απαγχονίστηκαν, πνίγηκαν) με κτηνώδη και απάνθρωπο τρόπο από τους Τούρκους απεικονίζοντας τη βιαιότητα και τις φρικαλεότητες μιας ανείπωτης τραγωδίας που διαδραματίστηκε στα παράλια της Μ. Ασίας
- Ενάμισι εκατομμύριο πρόσφυγες κατόρθωσαν μετά χιλίων βασάνων να έρθουν στη μητέρα Ελλάδα, που, δυστυχώς, όχι μόνο δεν τους υποδέχτηκε εγκάρδια, όπως θα ήταν αναμενόμενο, αλλά επέδειξε ιδιαίτερη καχυποψία, εχθρότητα και ρατσισμό απέναντί τους.

Τα αίτια για αυτήν την «αφιλόξενη» υποδοχή των προσφύγων ήταν πολλά:

- Η Ελλάδα τότε ήταν πάμφτωχη, δεν υπήρχαν φυσικοί πόροι, τα είχε διαλύσει όλα ο πόλεμος
- Η αγροτική παραγωγή ήταν ελάχιστη
- Η βιομηχανική ανάπτυξη ανύπαρκτη
- Το πολιτικό σύστημα σε μεγάλη κρίση
- Οι γηγενείς φοβήθηκαν ότι θα έπρεπε να μοιραστούν με τους πρόσφυγες τις ελάχιστες ελπίδες επιβίωσης που είχαν
- Δεν οργανώθηκε σωστή υποδοχή των προσφύγων κι έτσι η σύγκρουση με τους ντόπιους ήταν αναπόφευκτη
- Οι κάτοικοι τρόμαξαν από το χάος που επικράτησε και έβγαλαν τον χειρότερο εαυτό τους απέναντι στους νεοφερμένους
- Η κρατική ανικανότητα άφησε να επικρατήσουν η παραπληροφόρηση και οι προκαταλήψεις όσον αφορά στα ήθη και έθιμα, την ψυχοσύνθεση και τα χαρακτηριστικά του προσφυγικού πληθυσμού

Οι συνέπειες της αρνητικής αντιμετώπισής τους από τους γηγενείς πολυπληθείς:

- Οι ντόπιοι Έλληνες είδαν ξαφνικά ενάμισι εκατομμύριο νεοφερμένους ανταγωνιστές, αντιπάλους ως προς την εύρεση εργασίας να προστίθενται στα πέντε εκατομμύρια κατοίκους που είχε ήδη η Ελλάδα. Αυτό τους καθιστούσε αυτομάτως εχθρούς.
- Τα υβριστικά σχόλια και οι ρατσιστικές ονομασίες που έδιναν οι γηγενείς στους πρόσφυγες διαδέχονταν η μία την άλλη. Τους έλεγαν «τουρκομερίτες», «τουρκόσπορους», «πρόσφιγγες». Ήταν πια ο εισβολέας που δεν θα έπρεπε κανείς να τους μιλάει, να τους βοηθάει, να τους συμπαραστέκεται. Απαγόρευαν στα παιδιά τους να τους πλησιάζουν τα προσφυγόπουλα και τα «δηλητηρίαζαν», ακόμα και στο νανούρισμα, λέγοντάς τους πως, αν δεν φάνε το φαγητό τους ή κάνουν μια κακή πράξη, θα τα δώσουν σε «πρόσφιγγες» να τα φάνε. Είναι, άλλωστε, γνωστές οι κατηγορίες που απεύθυναν προς τις Μικρασιάτισσες, που από φυσικού τους είχαν μία τάση για καλλιέργεια, ένα μπρίο. Για τους ντόπιους Έλληνες αυτό ήταν συνώνυμο με γυναίκες ελευθερίων ηθών. Ήταν οι πρόστυχες, που είχαν έρθει για να πάρουν τους άντρες τους, να τους εξαπατήσουν. Ακόμα και σήμερα ακούμε να λένε: «αυτή είναι Σμυρνια, πρόσεχέ την», δηλαδή καπάτσα, πονηρή, που δεν θα έπρεπε να την εμπιστευτεί κανείς. Φυσικά, όλα αυτά είναι δείγματα ρατσιστικών προκαταλήψεων απέναντι στους πρόσφυγες και ειδικά απέναντι στον γυναικείο πληθυσμό τους.
- Δημοσιεύματα των χρόνων εκείνων αποκαλύπτουν ότι η αφιλόξενη και προκατειλημμένη στάση των Ελλήνων προς τους νεοφερμένους έφτανε πολλές φορές μέχρι και τις αιματηρές συγκρούσεις ανάμεσά τους. Χαρακτηριστική είναι η αναφορά εφημερίδας της περιοχής για μία τέτοια συμπλοκή που συνέβη το Μάρτιο του 1929 για ένα οικόπεδο στους Αμπελοκήπους, στη θέση του Αγίου Δημητρίου, όταν οι ιδιοκτήτες του οικοπέδου αμφισβήτησαν την απαλλοτρίωση

του οικοπέδου και επιχείρησαν να εκδιώξουν από εκεί τους εργάτες των προσφυγικών οικοδομών.

Όλα τα παραπάνω χαρακτηρίζουν τις απάνθρωπες συνθήκες ζωής των προσφύγων. Η πείνα, η δυσωδία, οι αρρώστιες, η ελονοσία κυριαρχούσαν. Η πολιτεία αλλού παραχώρησε υποτυπώδη σπίτια – παράγκες κι αλλού μοίρασε κάποια μικρά οικόπεδα και ξύλα στις οικογένειες των προσφύγων για να χτίσουν μόνοι τους, όπως μπορούσαν, τα σπίτια τους. Έτσι, δημιουργήθηκαν τρώγλες – χαμόσπιτα που αποτέλεσαν τους νέους συνοικισμούς – τενεκεδουπόλεις των προσφύγων. Ακόμα, όμως, και μέσα από αυτούς τους προσφυγικούς καταυλισμούς οι Μικρασιάτες πρόκοψαν και πολλοί, όπως οι Σεφέρης, Πεσματζόγλου, Κόντογλου, Διδώ Σωτηρίου και άλλοι, δημιούργησαν τη δική τους σημαντική διαδρομή στο εμπόριο και τις τέχνες.

Τα συναισθήματα που προκαλούσαν στους πρόσφυγες όλες αυτές οι προβληματικές καταστάσεις ήταν ιδιαίτερα αρνητικά. Φόβος, ερημιά, απόγνωση, απελπισία κυριαρχούσαν στην ψυχή τους λόγω της ρατσιστικής και απαξιωτικής συμπεριφοράς των γηγενών κατοίκων προς αυτούς. Οι συνθήκες ζωής τους ήταν τρομερά άσχημες, το μέλλον αβέβαιο, οι ντόπιοι εχθρικοί απέναντί τους. Όλα αυτά τα προβλήματα είναι βέβαιο πως στοιχείωσαν τη ζωή τους και την ψυχοσύνθεσή τους μέχρι να μπορέσουν με το πέρασμα του χρόνου να ενσωματωθούν αληθινά και να αφομοιωθούν πλήρως από την ελληνική κοινωνία.

Βέβαια, θα αδικούσαμε την ιστορία, αν δεν αναφέραμε ότι δεν είχαν λείψει οι φωτεινές εξαιρέσεις Ελλήνων που έδωσαν «γη και ύδωρ» στους πρόσφυγες και τους φέρθηκαν σαν αδέρφια. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτέλεσε ο δήμαρχος της Σάμου, που ήταν αλευροβιομήχανος και έδωσε εντολή να δουλεύουν οι φούρνοι και να δίνουν ψωμιά στους πρόσφυγες που έφταναν με καράβια στο νησί.

Τέλος, θα ήθελα να αναφέρω ότι βρήκα την εργασία αυτή ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα, καθώς κατάγομαι κι εγώ από τη Μικρασία από την πλευρά του πατέρα μου και συγκεκριμένα από τη Φιλαδέλφεια της Μ. Ασίας. Πιο μικρή είχα ακούσει πολλές φορές ιστορίες από τον παππού μου για τους γονείς του,

δηλαδή για τον προπάππου και την προγιαγιά μου. Αυτοί είχαν έρθει με τις οικογένειές τους στην Ελλάδα μετά την μικρασιατική καταστροφή, σε ηλικία περίπου 16 ετών. Αρχικά έφτασαν στην Μυτιλήνη, όμως εκεί δεν τους δέχτηκαν. Κατόπιν, συνέχισαν με το πλοίο κι έφτασαν στον Πειραιά, από όπου, επίσης, εκδιώχθηκαν και έτσι κατέφυγαν στην Πάτρα, όπου μπόρεσαν να αποβιβαστούν. Εκεί ξεκίνησαν την καινούρια τους ζωή, γνωρίστηκαν, παντρεύτηκαν και λίγα χρόνια αργότερα ήρθαν τελικά στην Αθήνα, στο Περιστερί.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΜΕΤΑΞΥ ΠΑΠΠΟΥ ΚΙ ΕΓΓΟΝΟΥ

(με βάση τη μαρτυρία της Μαρίας Κάργατση – Κυρατζή από το έργο Πρόσφυγες στο Μεραμπέλο της Μαρίας Σωρού, σχετικά με τη στάση των Ελλαδιτών απέναντι στους πρόσφυγες του '22)

- Παππού, πες μου, παντρεύτηκες μικρός τη γιαγιά;
- Εκείνα τα χρόνια, παιδί μου, παντρευόμασταν όλοι πολύ μικροί. Έτσι συνηθιζόταν τότε. Καμία σχέση, δηλαδή, με τη σημερινή εποχή, που οι άνθρωποι αργούν να παντρευτούν. Και μάλιστα κάναμε και πολλά παιδιά, πέντε – έξι παιδιά ο καθένας.
- Αλήθεια; Δηλαδή πόσων χρονών ήσουν εσύ;
- Εγώ ήμουν 18 χρονών και η γιαγιά σου γύρω στα 15.
- Α, τι ωραία! Την αγαπούσες πολύ τη γιαγιά;
- Πάρα πολύ την αγάπησα. Αλλά θα σου πω ένα μικρό μυστικό μου: στην αρχή, πριν παντρευτώ τη γιαγιά σου, αγαπούσα μια άλλη.
- Άλλη; Αλήθεια λες; Πώς την έλεγαν;
- Δεν έχει σημασία. Σημασία έχει πως αυτή ήταν Κριτσώτισσα. Θυμάσαι που σου είχα πει προχθές ότι εκείνα τα χρόνια ζούσαμε στο χωριό Κριτσά, στον Άγιο Νικόλαο; Ε, είχα αγαπήσει μια ντόπια από το χωριό.
- Και γιατί, παππού, δεν την παντρεύτηκες; Τι έγινε;
- Δεν με ήθελαν οι γονείς της. Τσακωνόταν συνέχεια με αυτούς για χατήρι μου, αλλά στο τέλος, της απαγόρεψαν να πάρει έναν πρόσφυγα. Της έλεγαν ότι μπορεί να είμαι Τούρκος και όχι χριστιανός.

- Μα πώς, παππού; Εσύ Τούρκος; Αφού σε λένε Μανώλη.
- Έλα ντε, όμως τότε τα χρόνια ήταν άλλα. Εμάς τους πρόσφυγες οι Ελλαδίτες δεν ήθελαν ούτε να μας δουν. Μας έλεγαν τουρκόσπορους.
- Και τι έγινε τελικά;
- Τι θες να έγινε; Με συμβούλεψε ο πατέρας μου, ο προπάππους σου δηλαδή, και μου είπε να πάρω τη γιαγιά σου που ήταν ορφανή κι έμενε στη διπλανή πόρτα κι ήταν του συναφιού μας, δηλαδή πρόσφυγας κι εκείνη. Κι έτσι κι έγινε.
- Τι ωραία ιστορία, παππού! Πολύ μου άρεσε, ευχαριστώ που μου είπες το μυστικό σου!
- Να 'σαι καλά, αγοράκι μου. Αύριο θα σου πω κι άλλες ιστορίες από τη μακρινή πατρίδα μας στη Μικρασία, εντάξει;
- Ναι, παππού μου, εντάξει...